

Послання Владик УГКЦ у Польщі з приводу
60 роковин Акції «Вісла».

**Всесвітлим і Високопреподобним Отцям, Преподобним Монахам і Монахиням,
Дорогим Братам і Сестрам!**

Христос Воскрес!
Дорогі у Христі Брати і Сестри!

Рівно шістдесят років тому, 28 квітня 1947 р. о 4.00 год. ранку, розпочалась Акція «Вісла», внаслідок якої близько 150 тисяч українців - мешканців південно-східних воєвідств, громадян Польщі - було викинено з прадідівських земель і насильно переселено на західні і північні землі повоєнної польської держави. Ще в середині квітня 1947 р. на засіданні Державної Комісії Безпеки вирішено, що *«Евакуація охопить всі гілки української народності з лемками включно (...)»*. Довгі роки, як безпосередню причину Акції виселення українців з їхніх корінних земель, комуністична пропаганда подавала вбивство генерала Кароля Свєрчевського та боротьбу з відділами Української Повстанської Армії. Доступні сьогодні документи засвідчують, що це був лише ганебний претекст, бо про потребу виселення українців говорилось у Міністерстві Державної Оборони вже у листопаді 1946 р. та напередодні смерті Свєрчевського, тобто 27 березня 1947р. Під цією датою, у секретному рапорті Оперативного відділу Генерального Штабу Польського Війська, читаємо: *«У зв'язку з тим, що СРСР не приймає вже тих людей на свої терени, видається нам кінцевою річчю, аби проводити енергичну акцію переселення тих людей окремими родинами на територію земель, здобутих на заході Польщі, де зможуть швидко асимілюватися»* У травні 1947р. під час тривання Акції "Вісла" польські медіа відкрито писали: *«Ця Акція з однієї сторони причиниться в певній мірі до перемоги над воюючими бандами УПА, з другого боку призведе до цілковитої асиміляції того елемента, через динамічну польскість західних земель»*.

У доступних сьогодні архівних документах підтверджується, що першочерговою метою Акції «Вісла» було *«вирішення української проблеми»* у післявоєнній Польщі, тобто цілковита асиміляція українського населення на місці нового проживання. Виселенцями Акції «Вісла», у переважній більшості, були вірні греко-католики, міцно прив'язані до своєї Церкви. Перемиські Владики - Блаженні Йосафат Коциловський та Григорій Лакота - вже від 1946 р. були в'язнями радянських концентраційних таборів і в'язниць. Нічого дивного, що удар апарату комуністичної безпеки був спрямований проти народу та проти його Церкви. До сьогодні фізично відчуваємо шкоди, які принесло Церкві виселення, проведене у 1947 р.

Шістдесят років після цих трагічних подій, наперекір усім попереднім передбаченням комуністичної системи, ми все ж таки існуємо, відзначаємо ці сумні роковини, оплакуючи жертви Акції «Вісла», поручаючи у молитві Богові усіх тих, які спочили у Господі далеко від рідних земель, далеко від могил своїх батьків та дідів, у чужій, не своїй землі.

Розраховуємо також шкоди, які принесло нашому народові, особливо нашій Церкві, жорстоке виселення з рідних земель. Хочемо сьогодні звернути особливо Вашу, дорогі Брати і Сестри, увагу на те, чого зазнала наша Церква внаслідок несправедливого виселення.

Перш за все, повністю були знищені наші церковні структури. У нових кордонах післявоєнної Польщі залишилась частина Перемиської Єпархії та Адміністрація

Лемківщини - біля 350 греко-католицьких парафій, в яких проживало приблизно 600 тисяч вірних. Духовну послугу несло їм 300 священників. Після арештування 1946 р. обох Владик і виселення понад 480-ти тисяч людей в Україну, у Польщі залишилось ще близько 200 тисяч українців. Наших вірних обслуговувало сто двадцять п'ять священників. і хоч війна та перші післявоєнні роки спричинили велике знищення нашої Церкви, все ж таки діяли: Консисторія, Капітула, Семінарія, монастирі та парафії. Народ молився у своїх церквах. 1947 р. Акція «Вісла» жорстоко знищила всі ці останні прояви життя нашої Церкви та цілу адміністративну структуру.

Разом з проведенням Акції «Вісла» наша Церква втратила цілу свою матеріальну базу, всі церкви (з Перемишським собором включно), кладовища, Перемишську Духовну Семінарію, палату Перемишських Владик, усі бурси, школи та сиротинці, всі парафіяльні доми, всі монастирі, тисячі гектарів землі. Пропали не лише будинки, але також всі історичні, наукові і мистецькі надбання, пропали архіви і бібліотеки. В одну мить наша Церква втратила ціле своє понадтисячолітнє духовне і матеріальне надбання. Вже формально, 28 вересня 1949 р., згідно з рішенням комуністичного уряду, до власності Держави перейшли всі добра греко-католицької Церкви і українських інституцій та організацій.

Найбільш болючих втрат, однак, досвідчили живі люди - сини і дочки нашого Народу і нашої Церкви. Їх відірвано від своїх святинь, від рідної землі, від своєї історії та духовної батьківської спадщини. Їм заборонено молитись у рідному обряді, розкинуто серед чужого населення та призначено на швидку й повну релігійну, а також національну асиміляцію. І це, мабуть, було найбільшим горем, яке довелось пережити виселенцям у перші роки після Акції «Вісла».

Подібного горя зазнали і наші священники, які разом зі своїми вірними опинились у чужому краю. Частина з них опинилась у концтаборі в Явожні. Всім заборонено служити у рідному обряді. Вони не могли ні хрестити, ні сповідати, ні хоронити своїх вірних. Впродовж першого десятиліття після Акції «Вісла» не могли вони також служити І Божественної Літургії своїм вірним, що було особливо болючим під час найбільших церковних свят. До шістдесятих І років жодна Духовна Семінарія не приймала греко-католицьких кандидатів до священства для нашої Церкви.

Болючим було і те, що комуністична пропаганда приклеїла нашому мирному і боголюбивому народові тавро злочинця та намагалася скинути на нього відповідальність за болючі події, які проходили на Волині, а з якими наші вірні з Лемківщини, Перемишщини, Ярославщини чи Любачівщини не мали нічого спільного. Їм самим довелось багато постраждати, неодноразово втратити своїх близьких та, вкінці, бути вигнаними з рідних земель.

У 1947 р. наша Церква опинилась у жалюгідних обставинах - без єпископа, з горсткою гонених і деколи заляканих священників, без жодних прав, без церков, повністю без матеріального забезпечення. Народ розкинутий на величезній території по кілька родин в окремі місцевості, без можливості комунікації, без права до своїх відправ. Приречені на втрату... Вигнані, принижені, обдерті з людської гідності та духовного і матеріального добра.

І хоча так було аж до 1989 р., наша Церква не піддалася комуністичному насиллю, не асимілювалась, не пропала, не померла. Українська проблема не вирішилась остаточно навіть по шістдесяти роках так, як цього хотіли, ініціатори Акції «Вісла». Сьогодні маємо свою Митрополію, маємо двох своїх єпископів, в більшості своє молоде духовенство - священників, яких покликання зродились і виростили у наших родин. Маємо монашество та відданих людей, які не піддалися тискові і залишилися

вірними своїй Церкві і своєму народові. Будуємо церкви та потрібні структури для того, щоб тут, на чужині, не перестати бути собою.

Однак маємо свідомість великих, особливо людських втрат, яких зазнала наша Церква і наш народ впродовж останніх шістдесяти років. Годі сьогодні порахувати тих, які відійшли, які загубились, які пропали, які втратили надію. Годі порахувати тих, які національно і релігійно асимілювалися. Неможливо порахувати їхніх засимільованих дітей та внуків. Годі також порахувати тих, які виїхали за кордон у пошуках свободи. У духовній площині Акція «Вісла» триває до сьогоднішнього дня, до сьогодні ми примушені боротися з її наслідками. Після шістьох десятиків років від проведення Акції «Вісла», напевно, підходимо вже менш емоційно до тамтих подій, адже щораз менше поміж нами тих, які особисто пережили виселення. Для другого, третього чи четвертого покоління Акція «Вісла» - це вже тільки історія.

Нам важко забути те, що комуністична влада вчинила 1947 р. українським громадянам Польщі. Маємо однак в пам'яті акт взаємного прощення та примирення, якого довершили польські та українські владики перед двома роками у Варшаві та Львові.

Очікуємо також, що польський Сейм - подібно як вчинив це Сенат РП у 1990 р. - остаточно засудить Акцію «Вісла» та дасть моральну і матеріальну компенсацію своїм громадянам, які були насильно примушені залишити свої рідні землі на Лемківщині, Перемищині, Ярославщині та Любачівщині у 1947 р. Звертаємось з гарячим закликом до всіх наших вірних бути й надалі відданими церковним і національним традиціям наших батьків. Адже лише від нас самих залежить, чи тут, на чужині, далі будемо існувати як Церква і як Народ. Закликаємо також віддати глибоку молитовну пошану усім тим нашим священикам, монахам, монахиням та мир'янам, які не скорилися, не втратили надії та не перестали бути собою. Пам'ятаймо у молитві також про всіх тих, які спочили далеко від рідної землі.

Для цілого нашого народу, який проживає у Польщі, для цілої нашої Церкви випрошуємо у Бога Його щедрого, благословення та заступництва Пресвятої Богородиці.

Благословення Господнє на Вас.

Архиєпископ Іван Мартиняк
Митрополит Перемисько-Варшавський
Єпископ Володимир Ющак ЧСВВ
Владика Вроцлавсько-Гданський

Дано у Перемишлі/Вроцлаві дня 29 квітня 2007 року.